

Millaisia ovat suomalaiset jakamistalouseluustat?

Kokonaiskuva suomalaisten
jakamistalouseluustojen toiminnasta ja
velvoitteidenhoidosta

Selvitys 2/2019

Julkaisun nimi:

Millaisia ovat suomalaiset jakamistalousalustat?

Tekijät:

Mikko Kotiranta, asiantuntija

Sinikka Jylhämäki, analyytikko

Sini Hurmerinta, analyytikko

Julkaisija: Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö

Julkaistu: 26.3.2019

Julkaisutapa: Sähköinen (PDF)

Julkisuus: Julkinen

Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) 13 § ja JulkL (621/1999) 5:3 §:n 2 k

Lisätietoja mediallyle:

Johtaja Janne Marttinen, puh. 029 512 6066

Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh. 029 512 6070

Muut yhteydenotot htsy@vero.fi tai [harmaatalous.fi -sivusto](http://harmaatalous.fi)

Velvoitteidenhoitoselvityksen voi pyytää ilmiöselvityksessä kuvatun ryhmän perusteella. (Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) 5:3 §)

Tiivistelmä

Tämän selvityksen tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva suomalaisten jakamistalousalustojen toiminnasta sekä niiden velvoitteidenhoidosta. Jakamistalous on sähköisiä alustoja (nettisivu, sovellus tai muu) hyödyntävä toimintamalli, jossa luodaan kaikille avoimia vaihtantapaikkoja yksityishenkilöiden omaisuuden, tavaroiden tai palvelujen väliaikaiselle käytölle. Suomessa toimii tällä hetkellä lähemmäs kolmekymmentä kotimaisessa omistuksessa olevaa jakamistalousalustaa.

Suomalaisten jakamistalousalustojen taloudellinen merkitys on toistaiseksi suhteellisen pieni. Suurin osa jakamistalousyrityksistä on eri toiminnan laajuuden mittarien perusteella mikroyrityksiä. Kaikkien suomalaisten jakamistalousalustojen takana olevien yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli 18 miljoonaa euroa ja taseen yhteissumma 21 miljoonaa euroa. Palkansaajia työskenteli näissä yrityksissä 136, mikäli tarkastelun ulkopuolelle jätetään kaksi keikkatyöalustaa. Jakamistalousalustayritysten yhteenlaskettu liikevaihto vastaa suuruudeltaan vain pienen yrityksen liikevaihtoa. Jakamistalousalustayritysten summatun taseen ja henkilökunnan kokoluokka vastaa keskisuurta yritystä.

Jakamistalouden alustojen ylläpitäjät olivat pääasiassa uudenmaalaisia osakeyhtiöitä, joiden toimiala oli useimmiten informaatio ja viestintä, ammatillinen toiminta tai hallinto- ja tukipalvelutoiminta. Lähes kaikki niistä näyttivät toimivan rekisteritietojen perusteella. Yritykset olivat kaikki merkittyinä kaupparekisteriin, mutta kolme oli toimimattomia Verohallinnon rekistereissä. Arvonlisäverorekisteriin ei kuulunut seitsemän yritystä ja työnantaja-rekisteriin kuului vain yhdeksän yritystä.

Suomalaiset jakamistalousyritykset näyttäisivät hoitaneen julkisoikeudelliset velvoitteensa varsin hyvin. Vain yhdellä yrityksellä oli verovelkaa, ja silläkin alle 5 000 euroa. Yhtäkään jakamistalousalustayritystä ei oltu arvioverotettu. Työttömyysvakuutusmaksuissa ei esiintynyt luottotappioita.

Jakamistalousyritysten yleinen taloudellinen tilanne oli heikko. Niistä oli yli puolet tappiollisia viimeiseltä tilikaudeltaan ja neljännes oli menettänyt oman pääomansa. Yhdelläkään yritykselle ei ollut kuitenkaan kirjattu saneeraus- eikä konkurssivaiheita. Tilinpäätöstietojen ilmoittaminen oli parantunut vuosi vuodelta.

Jakamistalousalustojen toiminta voi perustua liittymismaksuun tai ne voivat saada jokaisesta niiden kautta toteutuneesta toimeksiannosta pienen rahallisen korvauksen. Useimmissa tapauksissa alustan kautta ei kuitenkaan suoriteta maksuja eikä niistä myöskään jää kirjausta. Vertaistaloudessa yksityishenkilöiden maksut toisille yksityishenkilöille tapahtuvat sen sijaan käteisellä tai pankkitilille. Vertaispalvelujen maksu voi tapahtua myös aikavaluutalla tai tarjoamalla palveluja pelkkää kulujen korvaamista vastaan.

Lainsäädännön kehittämisellä tulisi varmistaa se, että alustojen ylläpitäjiltä saataisiin Verohallinnolle tietoa niiden kautta välitetyn tavaroiden, palvelujen ja omaisuuden määristä. Varsinkin jos tämä perustuu vastikkeellisuuteen tai vastavuoroisuuteen, joka on veronalaista tuloa. Tietojensaannin turvaaminen edellyttää verotusmenettelylakiin tehtäviä muutoksia.

Avainsanat:

Jakamistalous; alustatalous; käyttöoikeustalous; vertaistalous

Sisällys

1	Onko jakamistaloutta ilman alustoja?	1
1.1	Mitä ovat jakamistalousalustat?	2
1.2	Jakamistalouden suuruus	3
1.3	Eri osapuolten veloitteet	4
1.3.1	Jakamistalousalustan ylläpitäjän velvollisuudet	4
1.3.2	Jakamistalousalustaa käyttävien velvollisuudet	5
1.3.3	Alustanpitäjien tiedonantovelvollisuus	5
2	Tutkimusongelma: Millaisia ovat suomalaiset jakamistalousalustat?	7
2.1	Selvitykseen rajattu jakamistalous	7
2.2	Selvityksen jakamistalousalustayritykset ja niiden toiminta	7
3	Alustojen taustalla on uusimaalaisia osakeyhtiöitä	9
4	Suurin osa alustatalousyrityksistä ei olekaan startupeja	11
4.1	Toimivuus ja elinkaarivaihe	11
4.2	Eri rekistereihin kuuluminen	11
4.3	Toiminta-aika	13
4.4	Toiminnan laajuus	13
4.4.1	Liikevaihto	14
4.4.2	Tase	14
4.4.3	Maksetut palkat ja työntekijöiden lukumäärä	15
5	Velvoitteidenhoito oli pääasiallisesti kunnossa	16
5.1	Verotuksen ilmoituspuutteet	16
5.2	Verotuksen maksupuutteet	17
5.3	Työttömyysvakuuttaminen	17
6	Puolella alustatalousyrityksiä oli heikko tai jopa negatiivinen kannattavuus	19
6.1	Tilinpäätöksen avainlukuja	19
6.1.1	Kannattavuuden (liikevoittoprosentti) kehitys	19
6.1.2	Vakavaraisuuden (velkaantumisaste) kehitys	20
6.1.3	Maksuvalmiuden (quick ratio) kehitys	21
6.2	Tulos ja pääoma	22
6.3	Talouden häiriötietoja	23
6.4	Ulosottoasiat	23
7	Yhteenveto ja johtopäätökset	24
7.1	Yhteen ilmiöön on monta näkökulmaa	24
7.2	Jakamistalousalustojen taloudellinen vaikuttavuus on varsin pieni	25
7.3	Lainsäädäntöä tulisi kehittää	25
8	Lähteet	26
9	Lista kuvioista ja taulukoista	27
10	Liitteet	27

1 Onko jakamistaloutta ilman alustoja?

Kasvussa olevan jakamistalouden ytimessä on ajatus kahden osapuolen yhdistämisestä. Ensimmäisellä taholla on hallussaan jokin vajaakäytössä oleva resurssi, kuten tavara, palvelu¹ tai omaisuus. Toinen osapuoli tarvitsee juuri tätä tiettyä resurssia oikeaan aikaan ja kohtuullisella korvauksella. (Harmaala, 2017)

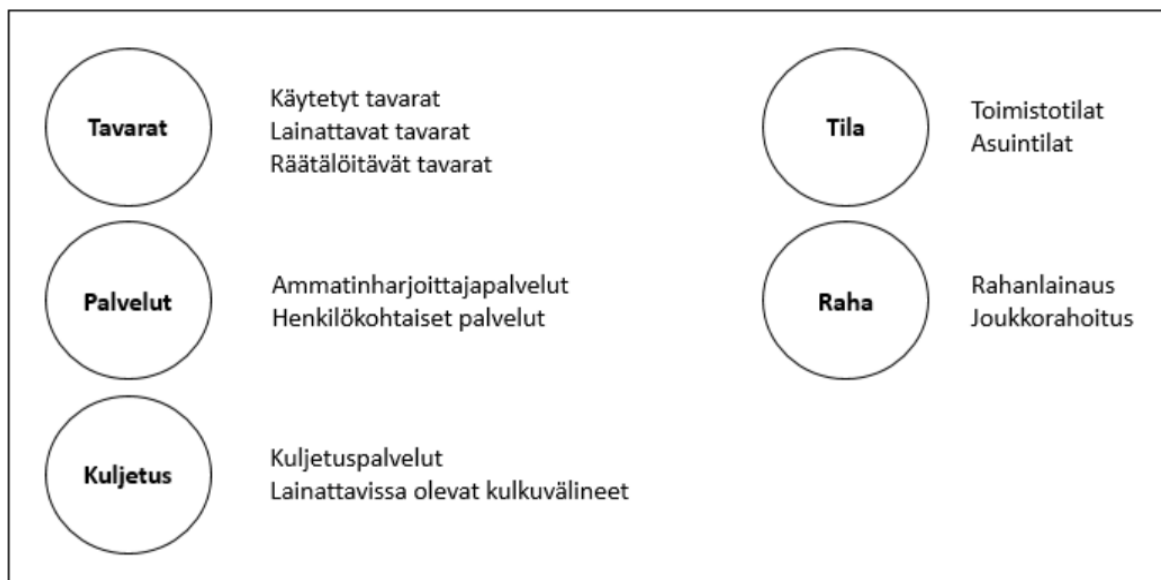
Jakamistaloudessa on kolmentyyppisiä toimijoita:

- 1) tarjoajat (satunnaiset tai ammattimaiset)
- 2) käyttäjät
- 3) välittäjät (jakamistalousalustat) (Euroopan komissio, 2016)

Keskeinen piirre jakamistaloudessa on, että palveluiden tarjoajat ja niiden käyttäjät ovat usein yksityishenkilöitä. Yleensä vuokrattavan tai lainattavan resurssin hintataso on kilpailukykyinen kaupallisten toimijoiden tarjoamaan vastaavaan verrattuna, koska palveluntarjoajat saavat itse päättää hinnoittelusta.

Jakamistalouden piiriin kuuluu hyvin monen tyyppistä toimintaa. Kohteena voi olla asuinhuoneistojen lyhytaikaista vuokraamista, autokyytien jakamista tai kotitaloustöiden suorittamista. Jakamistalous digitalisoi monia eri toimialoja. Kuluttajille tämä merkitsee uusia palveluita ja laajempaa tarjontaa. (Euroopan komissio, 2019)

Kuva 1. Jakamistalouden kohteena olevat resurssit (tavarat, palvelut ja omaisuus)

Lähde: (Owyjang, 2019)

Jakamisen kohteena voi olla: (1) tavaran omistusoikeus (esimerkiksi myynti- ja vaihtoririt); (2) palvelujen myynti, vuokraus, lahjoitus tai vaihto (esimerkiksi aikapankki); (3) omaisuuden

¹ Jakamistaloudessa välitettävä palvelu on aikaa ja osaamista. Palvelujen tarjonta on laajentunut verkon ulkopuolella tarjottaviin palveluihin. Työtehtävät voidaan suorittaa kotona, työpaikalla tai muualla.

rajoitettu käyttöoikeus tai (4) pääoma (vertaislaina- ja joukkorahoitusinstrumentit). (Jakamistalous.fi, 2019)

Suurin osa jakamistaloudesta perustuu lähtökohtaisesti kuitenkin esimerkiksi vaihdantaan tai kustannustenjakoon ilman merkittävää taloudellisen hyödyn tavoittelua (Euroopan komissio, 2016). Toiminta on aidosti pienimuotoista ja yhteisöllisyyttä korostavaa. Jakamistalouspalvelut auttavat kuluttajia tekemään kestävämpiä valintoja arjessa helpottamalla esimerkiksi tavaroiden yhteiskäyttöä, vuokraamista ja kimppakyytejä, hyödyntämällä hävikkiruokaa ja tarjoamalla tietoa tuotteiden alkuperästä.

Tietty osa jakamistaloudesta voidaan nähdä puolestaan liiketoimintana (Euroopan komissio, 2016). Jakamistalous tarjoaa yksittäisille kansalaisille uusia työmahdollisuuksia, joustavia työaikatarkkaisuja ja uusia tulonlähteitä. Toisaalta jo pitkään alalla toimineet yritykset ovat voineet lähteä mukaan jakamistalouteen. Ne ovat pystyneet kehittämään palveluitaan paremmiksi ja saamaan asiakaskunnalta entistä helpommin palautetta.

Taulukko 1. Jakamistalouden liiketoimintamallit

	1. Yrityksiltä yksityishenkilöille jakamistalous	2. Käytetyn tavarankäytön markkinapaikat	3. Jaettu omistajuus	4. Vertaisjärjestelmä
Miten?	Yritys vuokraa sen resursseja yksityishenkilöille	Yksityishenkilöt myyvät, vaihtavat ja antavat pois aikaisemmin omistamia tavaraita	Yksityishenkilöt omistavat yhteistä omaisuutta (ostavat sen suoraan tai osuuksina)	Yksityishenkilöt tarjoavat tavaroita, palveluita ja informaatiota muille ihmisille
Mitä?	Kuukausimaksua vastaan saat käyttöösi auton, pyörän tai elokuvan - silloin kun haluat	Verkkosivun kautta voit myydä tavaraa, jota et enää tarvitse	Asunnon tai veneen osa-aikainen omistus	Olet yhteydessä muihin yksityishenkilöihin jakaaksesi ja saadaksesi käyttöön autoja, asuntoja, lainoja tai jopa terveystietoa

Lähde: (AIG, 2016)

1.1 Mitä ovat jakamistalousalustat?

Nykypäivän jakamistaloudessa yhdistyvät kaksi asiaa: yksittäisten ihmisten vakaakäytöllä olevat resurssit ja niiden välittäjinä toimivat digitaaliset alustat. Ilmiö ei ole varsinaisesti uusi. Naapurit ja ystävät ovat iät ja ajat lainanneet tavaroita ja tehneet palveluksia toisilleen. Vertaattuna aikaisempaan digitalisaatio on mahdollistanut kysynnän ja tarjonnan yhdistämisen jopa globaalisti. (Harmaala, 2017)

Alusta on verkkosivu, sovellus tai muu vastaava. Alustalle on helppo rekisteröityä joko sähköpostiosoitteella tai vaihtoehtoisesti Facebook-tunnuksilla, joka toisaalta vaikeuttaa palveluntarjoajien luotettavaa tunnistamista.

Digitaalista alustaa ylläpidetään useimmiten ammattimaisesti. Alustalla palveluja tarjoavat ja ostavat henkilöt ovat tyypillisesti ei-ammattimaisesti toimivia yksityishenkilöitä. Koska vaihdon osapuolet ovat nyt pääasiassa vieraita toisilleen, luottamusta ylläpidetään esimerkiksi erilaisten maine- ja pisteytysjärjestelmien kautta. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2018)

Alustanpitäjä ottaa useimmiten transaktioista pienen komission, jolla ylläpidetään, kehitetään ja markkinoidaan alustaa. Lisäksi ne saavat ansioita tukipalveluista (maksutavat, vakuuttaminen, reklamaatioiden käsittely, luotettavuus). Osa on suuria kaupallisia palveluja, joissa on kehittyneitä ominaisuuksia kuten maksujen välitys, monipuoliset hakutoiminnot, tarjonnan markkinointi sekä sen arviointimahdollisuus. Niiden tehtävänä on sitouttaa ja houkutella eri toimijoita verkostovaikutusten tuottamilla hyödyillä.

Yksityishenkilöiden ylläpitämien markkinapaikojen toiminta on yleensä hyvin organisoitua. Ne ovat avoimia, mutta edellyttävät rekisteröitymistä ja sääntöjen noudattamista. Ominaisuuksia (maksujen välitys) niissä on vähemmän kuin kaupallisissa alustoissa. Hyvä esimerkki tällaisesta toiminasta on Facebook-ryhmät, joissa myydään ja vaihdetaan jonkun suppeamman kategorian tavaroita, kuten harrastusvälineitä tai lastenvaatteita. (Tilastokeskus, 2018a)

Monet jakamistalouden alustat ovat loppujen lopuksi teknologialtaan kohtuullisen yksinkertaisia, ja ne muistuttavat suuresti toisiaan. Monesti alustoilta puuttuu ison yrityksen kumppanuus, tukea ratkaisunsa kaupallistamiseen, kehittämiseen ja kokeiluihin kuluttajien kanssa sekä kehitysrahaa. Jos alustoille pystyttäisiin kehittämään yhteinen edullinen julkaisujärjestelmä, niin investointirahan tarve vähenisi.

On tärkeää, että alustalle saadaan heti käynnistymisestä alkaen paljon tarjoajia. Onnistuessaan alustat voivat synnyttää uusia markkinoita ja tätä kautta niillä on merkittäviä taloudellisia yhteiskunnallisia vaikutuksia. (Business Finland, 2017)

1.2 Jakamistalouden suuruus

Työ- ja elinkeinoministeriön teettämän ensimmäisen markkinaselvityksen (2017) mukaan jakamistalouden arvo Suomessa oli hieman yli 100 miljoonaa euroa vuonna 2016. Suurimpia sektoreita olivat joukkorahoitus 65 %, majoitus ja tilat 19 % ja kotitalous ja pientyöt 14 %.

Jakamistalouden ostotapahtumien potentiaalinen kokonaisarvo voi arvion mukaan yltää Suomessa vuonna 2020 jo 1,3 miljardiin euroon. Markkinoiden arvon arvioidaan siis yli kymmenkertautuvan vuoteen 2020 mennessä. Vuonna 2020 suurimpia jakamistalouden sektoreita arvioidaan olevan joukkorahoitus 37 %, vertaisliikenne ja autojako 29 % ja kotitalous ja pientyöt -sektori 18 %.

Tilastokeskuksen (2018a) mukaan yleisin jakamistalouden muoto Suomessa on tavaroiden kauppa. Neljännes suomalaisista oli ostanut internetin kautta käytettyjä tavaroita viimeisen kolmen kuukauden aikana. Tosiasia on, että joillekuille nettikirppikset voivat olla merkittävä ansaintatapa.² Omia tavaroita tai palveluita oli puolestaan myynyt 21 prosenttia suomalaisista.³

Kaupan liiton selvityksen mukaan kuluttajien välinen vertaisverkkokauppa arvioidaan vuositasoltaan olevan jo 300 miljoonan euron luokkaa. Noin kaksi miljoonaa suomalaista on

² Omien ja tuttavien lasten vanhoja vaatteita silitetään, kuvataan ja myydään systemaattisesti. Jotkut voivat myydä myös esimerkiksi omia käsitöitään nettikirppisten kautta.

³ Luku saattaa sisältää jonkin verran myös käytettyjen tavaroiden ostamista yrityksiltä. Yleisimmin käytettyjä tavaroita ostavat 25–34-vuotiaat.

ostanut tai myynyt tavaroita ja palveluja verkossa puolentoista vuoden aikana. Suosituimmat kauppapaikat internetissä ovat Tori.fi, Huuto.net ja erilaiset Facebook-ryhmät. (Maestro, 2016)

Jakamistalous on Suomessa majoituspalvelualalla vielä melko vähäistä. Vain viisi prosenttia 16–89-vuotiaista suomalaisista oli 12 kuukauden aikana vuokrannut majoitusta suoraan yksityishenkilöltä välitykseen erikoistuneen nettipalvelun kautta. Yleisintä vuokraaminen oli 35–44-vuotiaiden parissa (10 %). Yhteisöpalvelun tai muun nettisivuston kautta majoitusta oli yksityishenkilöltä vuokrannut vielä harvempi, vain kolme prosenttia.⁴

Majoituksen ohella kyytien myyminen on tyypillinen jakamistalouden palvelu. Suomessa sekin on melko harvinaista. Vain neljä prosenttia suomalaisista oli käyttänyt vuoden aikana yksityishenkilöiden ajamien maksullisten kyytien välityspalveluita. Muualla internetissä esimerkiksi yhteisöpalveluryhmissä välitetyjä kimpakyytejä oli käyttänyt vain prosentti 16–89-vuotiaista. (Tilastokeskus, 2018a)

Vuonna 2017 noin 0,3 prosenttia 15–74-vuotiaista suomalaisista oli hankkinut edellisten 12 kuukauden aikana vähintään yhden neljäsosan ansiostaan erilaisten digitaalisten alustojen kautta. Lukumäärällisesti kyse oli noin 14 000 henkilöstä. Yleisintä näin merkittävä ansioiden hankinta alustojen kautta oli yksinyrittäjille (1,4 prosenttia oli saanut tätä kautta vähintään neljänneksen ansiostaan), kun palkansaajissa vastaava osuus jäi 0,2 prosenttiin.

Ylivoimaisesti eniten käytetyiksi alustoiksi listattiin erilaisia nettikirpputoreja, Facebook, sekä auto- ja asuntomyyntisivustoja. Tuloja oli hankittu myös työnvälitykseen erikoistuneiden alustojen kautta. (Tilastokeskus, 2018b)

1.3 Eri osapuolten veloitteet

Jakamistalouden vastuut ovat osittain epäselviä, eivätkä toimijat ole tietoisia, millaista sääntelyä ja millaisia veloitteita heidän harjoittamaansa toimintaan liittyy. Tämä alaluku perustuu pääosin lainauksiin Työ- ja elinkeinoministeriön (2017) julkaisusta Jakamistalouden sääädösympäristö – Haasteet ja kehittämistarpeet.

1.3.1 Jakamistalousalustan ylläpitäjän velvollisuudet

Alustan ja sen kautta työtä tekevän välille ei usein synny työsopimuslain tarkoittamaa työsuhdetta, minkä vuoksi alustalla ei myöskään ole velvollisuutta huolehtia työnantajaveloitteista. Oikeudellisessa arvioinnissa alustan toimintaa ei aina arvioida välittäjänä, vaikka se sitä tavoittelisi, sillä arvioinnin lähtökohtana on alustan tosiasiallinen toiminta. Alustalla on kuitenkin aina täysi vastuu kuitenkin omista palveluistaan. Siltä osin kuin alustat tarjoavat kaupankäyntiä sujuvoittavia lisäpalveluja (esimerkiksi välityspalvelut, maksupalvelut ja luoki-

⁴ Suomessa on tyypillisesti vuokrattu kesämökkejä. Henkilöt, jotka antavat oman kesämökkinsä vuokralle, tekevät sen usein vuokraamisen erikoistuneen yrityksen kautta. Koska vuokranantaja ja vuokraaja eivät tee sopimusta keskenään vaan molemmat tekevät sen välitysyriityksen kanssa, tätä toimintaa ei tässä lasketa jakamistalouteen. Vuoden 2017 aikana 12 % suomalaisista oli vuokrannut mökkejä tai muuta lyhytaikaista majoitusta näiltä välitysyriityksiltä.

tuspalvelut), ne toimivat itse palvelun tarjoajina ja vastaavat suorituksensa laadusta ja virheettömyydestä.

1.3.2 Jakamistalousalustaa käyttävien velvollisuudet

Tavaroista vain tavanomaista koti-irtaimistoa voi myydä verottomasti, jos myynnistä saadut voitot ovat alle 5 000 euroa. Ylittävästä osasta maksetaan luovutusvoittovero. Myynnin tappiota ei voi vähentää verotuksessa. (Verohallinto, 2019)

Jakamistalouden **palveluita** tarjoava luonnollinen henkilö on aina tuloverovelvollinen palvelujen suorittamisesta saamistaan tuloista. Monella palveluntarjoajalla voi olla kuitenkin käsitys, että satunnaisista tai pienistä tuloista ei tarvitse maksaa veroja tuntematta kuitenkaan tarkemmin tulorajoja tai mahdollisia muita verovapauden kriteerejä. Moni palvelua ostava henkilö saattaa ajatella, että palveluntarjoaja voi myydä palveluja verottomana, koska kyse on pienimuotoisesta ja satunnaisesta toiminnasta. Mahdollinen harmaan talouden riski liittyy siis siihen, että ihmiset toimivat heille entuudestaan tuntemattomassa roolissa eivätkä tunne toimintaan liittyviä säännöksiä.

Suurimmat jakamistalouden kasvamisesta aiheutuvat haasteet verotuksessa liittyvät siihen, että monet verotettavien tulojen ilmoittamiseen ja verojen maksamiseen liittyvät säännökset on rakennettu perinteisen työsuhteen ja yritystoiminnan harjoittamisen ympärille. Siten verotukseen liittyvät velvollisuudet ovat joko hyvin suppeat (työntekijän velvollisuus tarkistaa esitetyt veroilmoitus) tai hyvin kattavat (yritystoiminnan harjoittajan velvollisuus ilmoittaa työntekijöidensä saamat palkat, ennakonpidätykset sekä ALV-ilmoitukset ja ALV-tilitykset).

Yrittäjinä tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiessaan jakamistalouden palvelutuottajat ovat itse vastuussa tiettyjen maksujen ja verovelvoitteiden hoitamisesta. Ansiotasoa eivät määritä työehtosopimusten vähimmäispalkat, jos kyseessä ei ole työsopimuslaisia tarkoitettu työsuhde.

Jakamistalouden kohtelu verotuksessa ei poikkea muiden, perinteisten toimintatapojen vero-kohtelusta. Jakamistaloudesta saadusta tulosta pitää maksaa veroa. Verotuksessa voidaan vähentää tulon hankkimisesta aiheutuneet kulut. Yksityishenkilön saama tulo on joko ansio-tuloa tai pääomatuloa. Yritystoimintaa voi harjoittaa eri yritysmuodoilla ja verotus määräytyy yritysmuodon mukaan. (Jakamistalousinfo.fi, 2019)

Palveluita tuottava luonnollinen henkilö on toiminnastaan myös arvonlisäverolain mukaan arvonlisäverovelvollinen, jos tilikauden liikevaihto ylittää 10 000 euroa. Myynti ei tapahdu liiketoiminnan muodossa, jos siitä saatu vastike on palkkaa eli palkasta ei makseta arvonlisäveroa. (Jakamistalous.fi, 2019)

1.3.3 Alustanpitäjien tiedonantovelvollisuus

Nykyiset säännökset verotustietoja koskevasta sivullisen tiedonantovelvollisuudesta ovat Verotusmenettelylain 15 §:ssä. Sen mukaan jokaisen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot maksamistaan tai välittämistään rahanarvoisista suorituksista, niiden oikaisuista, saajista ja suoritusten perusteista.

Jakamistalousalustat voivat saada kertaluonteisen liittymismaksun tai pienen rahallisen korvauksen jokaisesta toteutuneesta toimeksiannosta. Vertaistaloudessa yksityishenkilöiden maksut toisille tapahtuvat käteisellä tai pankkitilille⁵. Vertaispalvelujen maksu voi tapahtua myös aikavaluutalla tai tarjoamalla palveluja pelkkää kulujen korvaamista vastaan. Useimmissa tapauksissa alustan kautta ei suoriteta maksuja eikä niistä myöskään jää kirjausta.

Jakamistalousalustojen ylläpitäjiltä tulisi saada Verohallinnolle sekä toimija- että tapahtumatasoa tietoa. Koska jakamistalouden harjoittajia ei rekisteröidä erikseen, niin toimijatiedot ovat tärkeitä viranomaiselle. Tapahtumapuolella tietojensaanti on erityisen tärkeää tilanteissa, jossa tavaroiden, palveluiden tai omaisuuden väliaikainen käyttö on vastikkeellisena tai vastavuoroisuuteen perustuen veronalaista tuloa.

Alustan ylläpitäjällä saattaa olla vain tieto välitetystä transaktiosta, palvelusta tai työsuorituksesta ilman varsinaisen rahasuorituksen kulkemista kyseisen alustan ylläpitäjän kautta. Tämän takia sivullisen tiedonantovelvollisuutta koskevaan Verotusmenettelylain 15 §: ään kohdistuu muutostarpeita. Säädosmuutoksella varmistettaisiin Verohallinnolle automatisoidusti tietovirrat verotusta varten digitalouden kysymyksissä myös muista kuin rahasuorituksia sisältävistä tiedoista. Tiedot olisivat hyödynnettävissä automatisoidussa verotuksessa (esitetyt veroilmoitus) sekä verovalvonnassa muutoinkin.

Alustojen ilmoittamisvelvollisuus⁶ mahdollistaisi sen, että tiedot menisivät suoraan esitäyetyille veroilmoituksille kansalaisten tarkistettaviksi ilman, että niitä pitää manuaalisesti ilmoittaa ja Verohallinnon manuaalisesti tarkentaa. Velvoittaminen vahvistaisi Euroopan Komission linjaa, jonka mukaan jakamistalouden alustojen tulee tehdä yhteistyötä Verohallinnon kanssa pitämällä taloudellisesta toiminnasta kirjanpitoa ja helpottamalla veronkeruuta. (Helsingin Sanomat, 2018)

Julkista valtaa käyttävillä tahoilla on oltava tosiasialliset toimintamahdollisuudet selvittää tiedonantovelvollisuuksien laiminlyöntejä. Lisäksi tarvitaan oikeasuhtaisia sanktioita tehostamaan velvollisuuksien täyttämistä. Nykyinen verotusmenettelylaissa säädetty laiminlyöntimaksu ei vastaa tiedonantovelvollisuuden keskeistä merkitystä verotuksessa. Verohallinnon (2018) työryhmä toteutti harmaan talouden toimenpideohjelman hankkeen ja ehdotti muun muassa verotusmenettelylain luvussa säädettyjen tiedonantovelvollisuuksien laiminlyönnin sanktioinnin uudelleen arviointia. Laiminlyöntimaksun suuruus (maksimi 15 000 euroa) on alhainen muun muassa sivullisen tiedonantovelvollisuuden rikkomistilanteissa, jossa verotuksellisen intressi voi olla suuri.

⁵ Alustavassa kartoituksessa yhdelläkään jakamistalousalustalle ei havaittu merkittäviä korttimaksujasuorituksia.

⁶ Yleensä alustoja pyörittävät ansaintamielessä niiden ylläpitäjät. Verohallinnon työryhmän ehdottama kassarekisteri (yrityksen myyntitulot) ja vuoden 2019 alussa käyttöön otettu tulorekisteri (kattavat palkka-, eläke- ja etuustiedot) voitaisiin ottaa käyttöön eri jakamistalousalustojen kautta saatujen tulojen ilmoittamisessa.

2 Tutkimusongelma: Millaisia ovat suomalaiset jakamistalousalustat?

Tämän selvityksen tarkoituksena on antaa yleiskuva suomalaisista jakamistalousalustojen ylläpitäjistä sekä niiden veloitteidenhoidosta. Yleisesti julkisoikeudellisella veloitteidenhoidolla tarkoitetaan veroihin tai lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin maksuihin liittyviä veloituksia (rekisteröityminen, ilmoittaminen ja maksaminen). Julkisoikeudellisten veloitteiden hoitamisen selvittäminen auttaa eri viranomaisia rajallisten valvontaresurssien kohdentamisessa.

Jakamistalouden määritelmä ei toistaiseksi ole vakiintunut, vaan samasta tai samantyyppisistä ilmiöistä puhutaan monilla eri termeillä. Jakamistalouden yhteydessä käytetään usein termejä yhteistyö-, vuorovaikutus-, välitys-, käyttöoikeus- tai vertaistalous (lue lisää: Liite 1. Termit ja käsitteet). Termit eivät ole tarkkarajaisia ja toisiaan poissulkevia, vaan ennemminkin osittain päällekkäisiä. Niissä jokaisessa korostuu jokin tietty jakamistalouden näkökulma. (Harmaala, 2017)

2.1 Selvitykseen rajattu jakamistalous

Jakamistalous määritellään tässä selvityksessä alustoja hyödyntäviksi toimintamalleiksi, joissa luodaan kaikille avoinna olevia sähköisiä vaihdantapaikkoja yksityishenkilöiden tavaroiden, palvelujen tai omaisuuden **väliaikaisen käytön** välittämistä varten.⁷

Mukaan otettiin ainoastaan itsenäiset kotimaiset alustat. Rajaus sulkee pois Airbnb:n ja Uberin kaltaiset Suomessa toimivat kansainväliset jätit.

Selvityksestä on jätetty pois sosiaalisen median alustojen kuten Facebookin sisällä toimivat ryhmät. Tämä ei luonnollisestikaan anna oikeaa kuvaa kotimaisesta jakamistaloudesta ja esimerkiksi kimppekyytien tarjoamisesta.

2.2 Selvityksen jakamistalousalustayritykset ja niiden toiminta

Selvityksessä oli mukana lähemmäs 30 jakamistalousalustayritystä, jotka on listattu jakamistalous.fi-sivustolla. (Harmaala, 2017)

Jakamistalous on jaettavissa kahteen pääkategoriaan: **vertaislainaus ja -vuokraus** (yksityishenkilöt lainaavat tai vuokraavat toisiltaan omaisuutta tai tavaroita) sekä **vertaispalvelut** (yksityishenkilöt tarjoavat toisilleen palveluita joko ilmaiseksi tai rahaa vastaan). (Jakamistalous.fi, 2019)

⁷ Jakamistalous.fi-sivustolla ja tässäkin selvityksessä käytetty sama rajaus yritysten valinnassa tarkoittaa seuraavaa: 1. Jakamistalousalustalla tulee olla useita tavarain, palvelun tai omaisuuden tarjoajia. Pois on jätetty esimerkiksi autojen yhteiskäyttöpalvelut sekä vaatelainaat, mikäli ne omistaa yksi organisaatio. 2. Alustan kautta toimivien osapuolten pitää olla yksityishenkilöitä. He eivät voi toimia yrittäjinä tai työntekijöinä yrityksen palkkalistoilla. 3. Kyseessä täytyy olla jokin vajaan käytöllä oleva resurssin (esimerkiksi kaapissa pölyttävä tavara tai ylimääräinen vapaa-aika) hyödyntäminen ilman omistusoikeuden siirtymistä. Selvityksen ulkopuolelle jää siten esimerkiksi käytettyjen tavarain kauppapaikat, hävikkiruoan kauppapaikka sekä joukkorahoituspalvelut.

Vertaislainaus ja -vuokraus voidaan jakaa edelleen neljään alakategoriaan:

1. Lainattavat ja vuokrattavat tavarat (harrastusvälineet ja lastentarvikkeet)
2. Tilat (parkkipaikkojen, varastotilojen vertaisvuokraus tai kotimajoitus)
3. Kulkuvälineet (autot ja veneet)
4. Raha (vertaislainat)

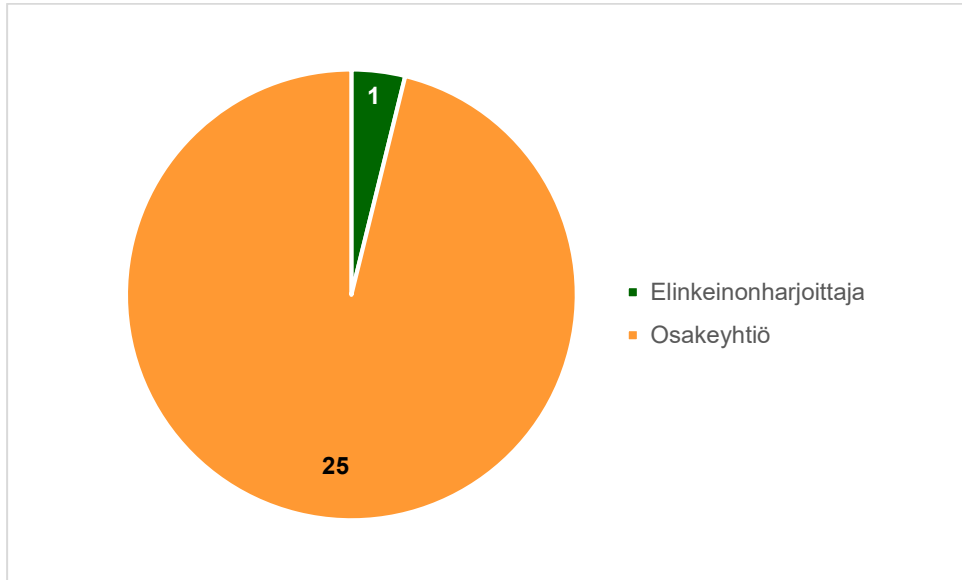
Vertaispalvelut ovat sen sijaan luokiteltavissa kuuteen alaluokkaan:

1. Elämykset (vertaisaktiviteetit ja -elämykset, illalliset toisen ihmisen kotona, majoittautuminen kyläympäristössä ja alusta ravintolapäivän ravintoloille)
2. Lemmikkien hoitopalvelut
3. Ihmisten ja tavaroiden kimppakyydit
4. Aikavaluutalla maksettavat palvelut
5. Naapuriapu voi olla ilmaista apua arjen tilanteisiin naapureilta
6. Mitä tahansa yksityishenkilön tarjoamaan keikkatyö (esimerkiksi ravintolaruoan kotiin tuonti)

3 Alustojen taustalla on uusimaalaisia osakeyhtiöitä

Perustiedot-osiossa tarkastellaan kohdejoukon oikeudellisia muotoja, toimialajakaumaa ja alueellista jakautumista.

Kuvio 1. Oikeudellinen muoto⁸

Lähde: Verohallinto 9/2018

Kaikki suomalaiset alustataloustoimijat ovat oikeudelliselta muodoltaan osakeyhtiöitä yhtä yksittäistä elinkeinonharjoittajaa lukuun ottamatta. Maailmalla yleistyneitä alustaosuuskuntia ei ole vielä perustettu Suomeen. Alustaosuuskunnassa palveluntuottajat omistavat alustaa ylläpitävän yrityksen, jolloin alustan tuottamat voitot jakautuvat heidän kesken. Nämä tuottaja-omistajat myös päättävät yhdessä alustan kehittämisestä ja sen käytön säännöistä. Osuuskuntamalli voi hyödyttää myös kuluttajia, koska siinä alustan omistajien ei kannata maksimoida alustan käyttömaksua. Sen sijaan alustan välittämien palvelujen käytön määrä pyritään kasvattamaan mahdollisimman suureksi. Työntekijöiden omistajuus on myös omiaan parantamaan palvelujen käytön määrää. (Harmaala, 2017)

⁸ Oikeudellisella muodolla yksilöidään luonnollisen ja juridisen henkilön oikeudellinen asema. Selvityksissä käytettävä oikeudellinen muoto on Verohallinnon käyttämä oikeudellinen muoto, joka eroaa joitain osin kaupparekisterin yhtiömuodosta.

4 Suurin osa alustatalousyrityksistä ei olekaan startupeja

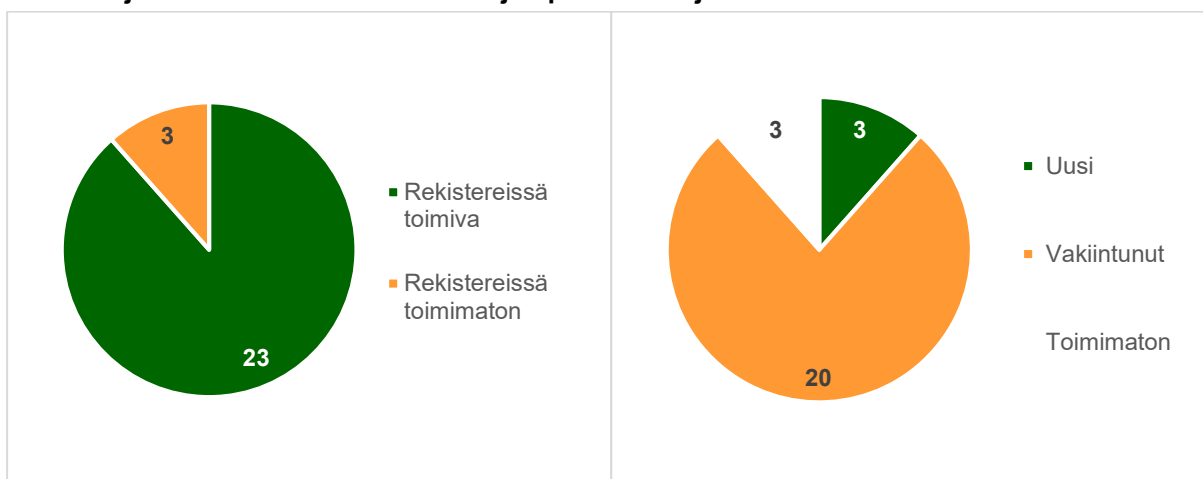
Toiminta-osiossa tarkastellaan yritysten toimivuutta rekisteröintitietojen perusteella, toiminta-aikaa sekä toiminnan laajuutta kuvaavia tietoja.

4.1 Toimivuus ja elinkaarivaihe

Toimivuutta on selvitetty Verohallinnon rekisteritietojen avulla. Toimiviksi on luokiteltu yritykset, jotka ovat vähintään yhdessä Verohallinnon seuraavista rekistereistä: ennakkoperintä-, alv- tai työnantajarekisterissä. Mikäli yrityksellä ei ole voimassaolevaa rekisteröintiä jossakin edellä mainituista rekistereistä, yritys luokitellaan toimimattomaksi. Toimimattomat yritykset on edelleen jaettu lakanneisiin, toimintansa lopettaneisiin ja niihin, joilta ei löydy toiminnan aloitustietoa.

Rekisteritietojen perusteella määritelty toimivuus ei kuvaa yrityksen tosiasiallista toimintaa. Kuitenkin suurin osa rekisteritietojen perusteella toimivaksi määritellyistä yrityksistä toimii myös aidosti.

Kuvio 4a ja 4b. Toimivuus rekisteritietojen perusteella ja elinkaarivaihe

Lähde: Verohallinto 9/2018

Lähes kaikki jakamistalousalustayritykset olivat yhdessä tai useammassa Verohallinnon rekisterissä aktiivisesti toimivia. Ainoastaan kolme yritystä oli rekistereissä toimimattomia. Hieman yli 75 % jakamistalousalustatoimijoista oli toimintansa vakiinnuttaneita ja ehkä hieman yllättäen vain kymmenesosa uusia.

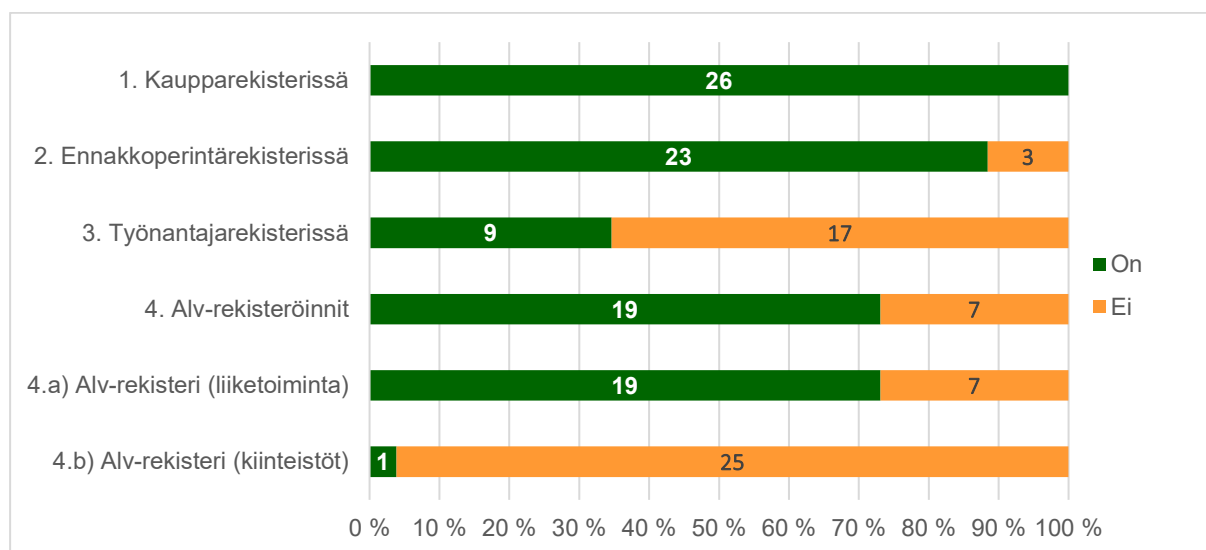
4.2 Eri rekistereihin kuuluminen

Yleisesti arvonlisäverovelvollisten rekisteriin ja työnantajarekisteriin merkittyjen yritysten valvonta tapahtuu pääasiallisesti ns. oma-aloitteisten verojen valvonnan yhteydessä. Arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkityn yrityksen on ilmoitettava arvonlisäveron tiedot

kausiveroilmoituksella (nykyisin veroilmoitus arvonlisäverosta) ja maksettava myyntiensä mukainen arvonlisävero verotilille.

Kausiveroilmoituksen antaminen ja työnantajasuoritusten maksaminen koskevat myös työnantajarekisteriin merkittyä yritystä sekä satunnaista työnantajaa, jos palkkoja on maksettu. Ilmoitukset ja maksut on tehtävä yrityksen oman ilmoitus- ja maksujakson mukaisesti joko kuukausittain, neljännesvuosittain tai kalenterivuositain. Rekisteriin merkityn yrityksen on annettava veroilmoitus jokaiselta kohdekaudelta, vaikka toimintaa ei olisi ollut. Jos veroilmoitusta ei ole annettu määräajassa, Verohallinto arvioi kohdekauden veron määrän ja määrää veronkorotuksen.

Kuvio 5. Rekisteröinti: kaupparekisteri, ennakkoperintärekisteri, työnantajarekisteri, ALV-rekisteröinnit

Lähde: Verohallinto 9/2018

Vaikka kaikki alustataloustoimijat eivät olleet toimivia Verohallinnon rekistereissä, niin ne kaikki kuuluivat kuitenkin **kaupparekisteriin**.

Kuten aikaisempien kohtien perusteella saattoi jo aavistella, niin kolme yritystä ei kuulunut myöskään **ennakkoperintärekisteriin**. Ennakkorekisteriin kuulumattomuuden syynä oli ilmeisesti juuri toimimattomuus. Yleisemmin todettakoon, että valvonnan yhteydessä voi myös tulla esille seikkoja, joilla on vaikutusta rekisterimerkintöihin. Esimerkiksi ilmoitusten toistuva laiminlyönti voi johtaa ennakkoperintärekisteristä poistamiseen.

Vain kolmannes jakamistalousalustayrityksistä kuului **työnantajarekisteriin**. Tämä voi viitata, että kyseisissä yrityksissä ei työskentele muita kuin yrittäjä itse. Tällöin yrityksen ei pidäkään kuulua työnantajarekisteriin.

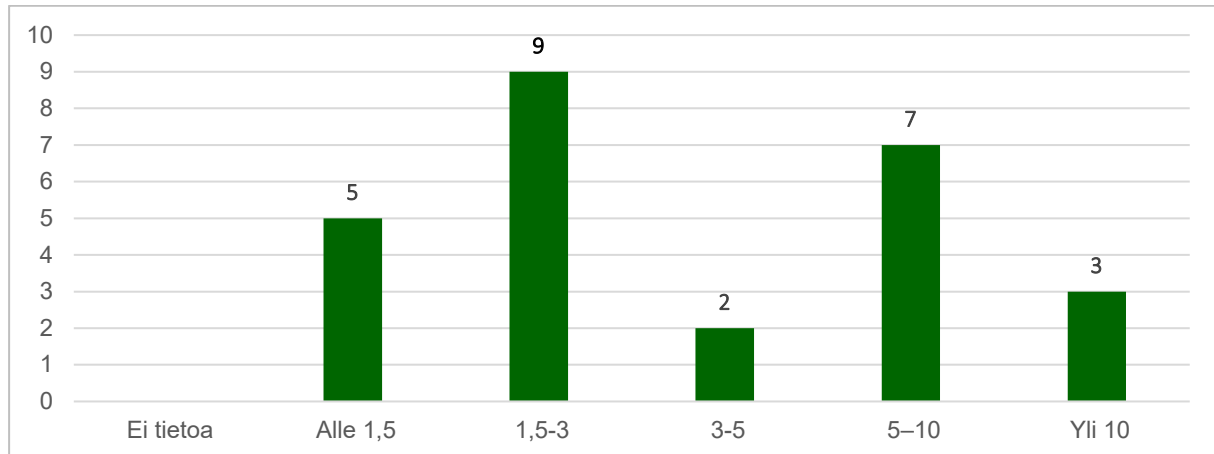
Lähes kolmannes alustatalousyrityksistä ei kuulunut **arvonlisäverorekisteriin**. Tämä ei kuitenkaan välttämättä liity millään tavalla veloitteiden hoitamatta jättämiseen. Yritys ilmoitetaan arvonlisäverovelvollisten rekisteriin, jos tilikauden 12 kuukauden liikevaihto ylittää 10 000 euroa. Tietyissä tilanteissa voit hakeutua rekisteriin vapaaehtoisesti, vaikka yritys tai

yhteisö ei olisi lain mukaan arvonlisäverovelvollinen. Edellytyksenä kuitenkin on, että toiminta tapahtuu liiketoiminnan muodossa.

4.3 Toiminta-aika

Toiminta-aika on määritelty Verohallinnon rekisteritietojen (ennakkoperintä-, alv- ja työnantajarekisterit) avulla. Toiminta alkaa, kun yritys rekisteröityy ennakkoperintä-, alv- tai työnantajarekisteriin. Toiminta päättyy, kun yrityksen kaikki rekisteröinnit ovat päättyneet.

Kuvio 6. Toiminta-aika vuosina

Lähde: Verohallinto 9/2018

Vastaperustettuja yrityksiä oli jakamistalousalustojen takana lähemmäs 20 prosenttia kohdejoukosta. Toiminta-ajaltaan alle kuusi vuotta toimineita yrityksiä oli kohdejoukosta yhteensä 60 prosenttia. Yli viiden vuoden toiminta-ajasta lähes 40 prosentilla yrityksiä on tulkittavissa, että kyseisiä yrityksiä ei ole perustettu ainakaan pelkästään jakamistalousalustojen pyörittämistä varten.

4.4 Toiminnan laajuus

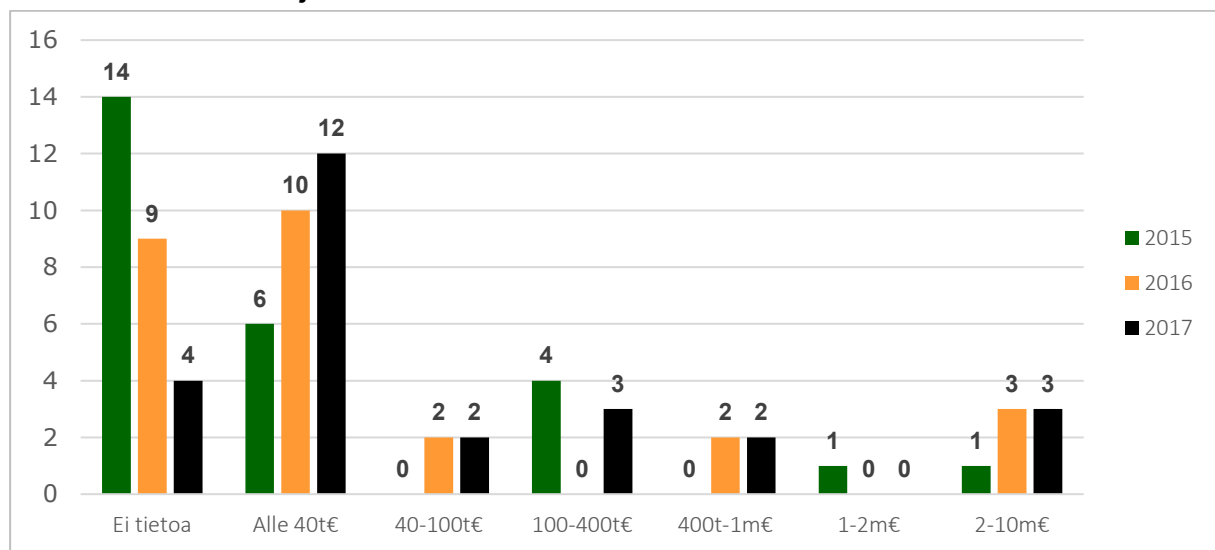
Toiminnan laajuutta voidaan kuvata tilinpäätöstiedoista saatavilla tuloslaskelman liikevaihdolla, taseen loppusummalla, palkansaajien ja maksettujen palkkojen määrällä. Yrityksen toiminnan laajuus on merkittävä tekijä arvioitaessa sen velvoitteidenhoitoa ja mahdollisia harmaan talouden riskejä.

Kaikkien suomalaisten jakamistalousyritysten takana olevien yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli 18 miljoonaa euroa ja taseen yhteissumma 21 miljoonaa euroa vuonna 2017. Palkansaajia työskenteli näissä yrityksissä 136 kappaletta (mikäli tarkastelusta suljetaan pois kaksi keikkatyöalustaa, joissa työskentelee yksinään jo 1 700 työntekijää). Liikevaihdoltaan tämä vastaa vain yhden pienikokoisen yrityksen toiminnan volyyminä. Yhteenlasketun taseen ja henkilökunnan lukumäärä kokoluokka on yhtä suuri kuin keskisuuren yrityksen.

4.4.1 Liikevaihto

Lähes 90 prosenttia jakamistalouselustoja pyörittävistä yrityksistä on liikevaihdon laajuuden perusteella mikroyrityksiä. Ainoastaan kohdejoukon kolme suurinta toimijaa on luokiteltavissa pienyrityksiksi vuonna 2017. Näiden kolmen yrityksen yhteenlaskettu liikevaihto muodosti lähes 90 prosenttia (= 16 096 798/18 328 139 euroa) koko kohdejoukon liikevaihdosta. Neljältä yritykseltä ei saatu vuoden 2017 liikevaihtotietoa. Jakamistalouselustojen takana olevien yritysten liikevaihtotietojen saatavuus on parantunut merkittävästi tarkasteluvoosien aikana. Tämä on kasvattanut yritysten määrää alle 40 000 euron liikevaihdon alaluokassa (pienin liikevaihtoluokka).

Kuvio 7. Toiminnan laajuus: liikevaihtoluokat 2015–2017

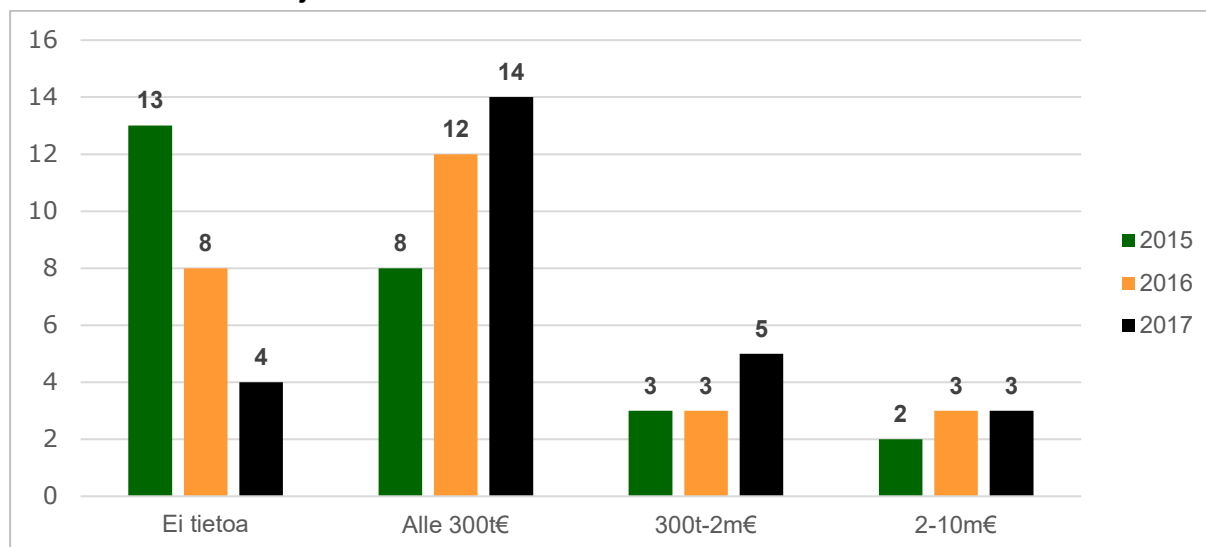

Liikevaihto: mikro ≤ 2 milj. €, pieni ≤ 10 milj. €, keskisuuri ≤ 50 milj. €, suuri > 50 milj. €
Lähde: Verohallinto 9/2018

4.4.2 Tase

Taseen suuruuden perusteella lähes kaikki tarkastellut yritykset luokiteltiin mikroyrityksiksi. Vain kolmen toimijan liikevaihtoluokka oli 2 - 10 miljoonaa euroa, kun pienyrityksen alaraja oli kahdessa miljoonassa eurossa. Näiden kolmen yrityksen yhteenlaskettu taseen loppusumma muodosti lähes 80 prosenttia (= 16 306 541/21 090 4799 euroa) koko kohdejoukon taseiden yhteenlasketusta euromäärästä.

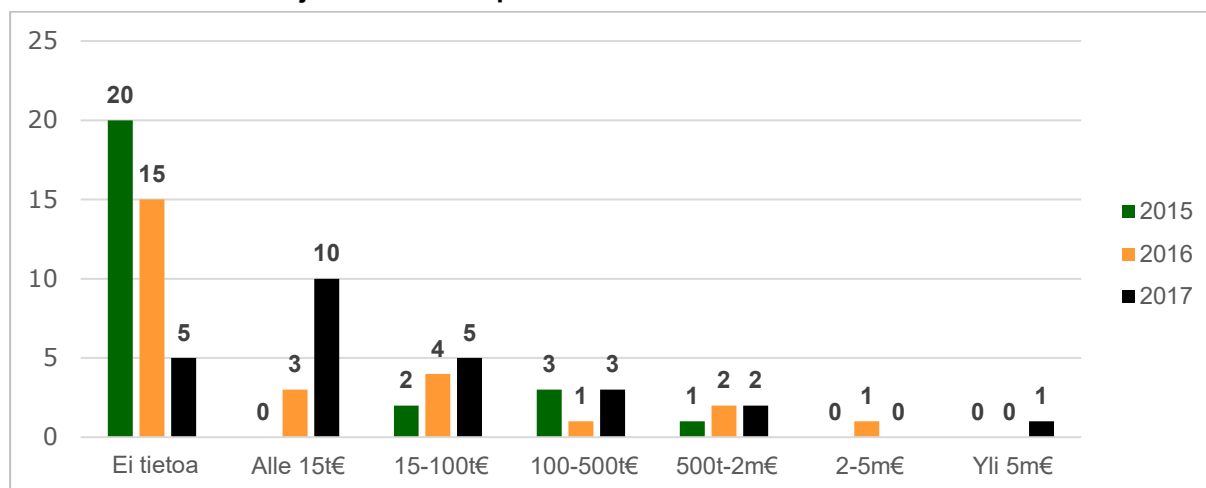
Kohdejoukon tasetietojen saatavuus on parantunut merkittävästi tarkasteluvoosien aikana. Tämä on kasvattanut yritysten määrää alle 300 000 euron taseen alaluokassa (pienin taseluokka).

Kuvio 8. Toiminnan laajuus: taseluokat 2015–2017

Tase: mikro ≤ 2 milj. €, pieni ≤ 10 milj. €, keskisuuri ≤ 43 milj. €, suuri > 43 milj. €
Lähde: Verohallinto 9/2018

4.4.3 Maksetut palkat ja työntekijöiden lukumäärä

Lähes 20 prosentilla (=5/26) alustatoimijoista ei ollut euromääräistä palkkatietoa ollenkaan vuonna 2017. Palkkatietojen ilmoittaminen on huomattavasti kasvanut vuodesta 2015, jolloin 75 prosentilla (=20/26) yrityksistä ei ollut palkkatietoja. Tietojen puuttumattomuus voi viitata siihen, että yrittäjä pyörittää yksin tai perheensä kanssa yritystä.

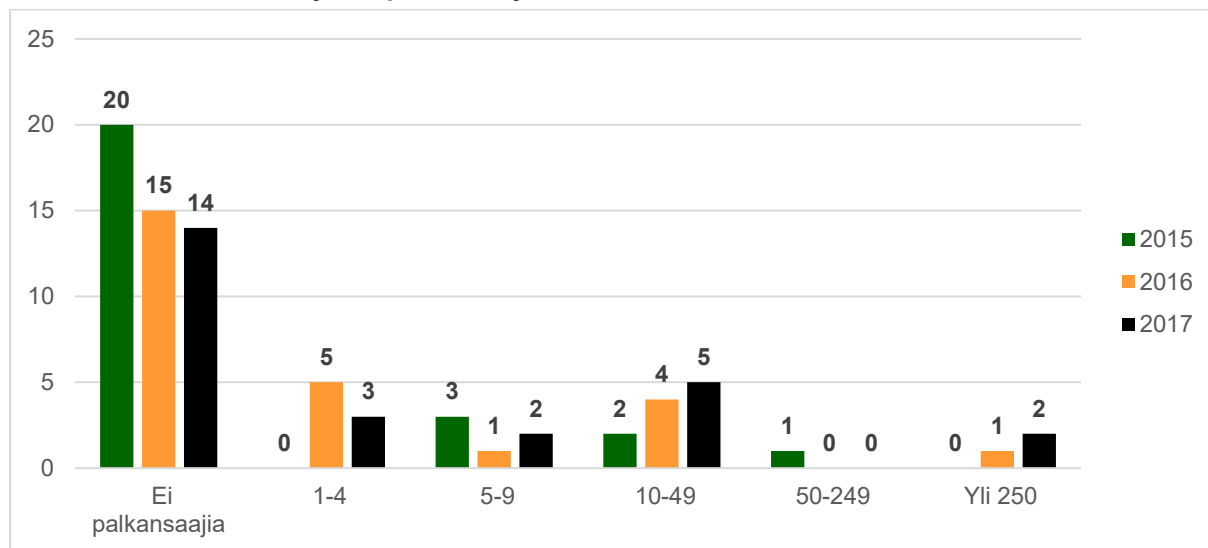
Kuvio 9. Toiminnan laajuus: maksetut palkat luokittain 2015–2017

Lähde: Verohallinto 9/2018

Suomalaisista jakamistalousalustoista puolella ei ollut palkansaajia vuonna 2017. Jäljelle jääneistä yrityksistä oli palkansaajien lukumäärän perusteella sekä mikro- että pienyrityksiä molempia viisi kappaletta. Kahden jakamistalousyrityksen työntekijämäärä oli vuonna 2017 niin suuri, että ne kuuluivat suuryritysten (yli 250 palkansaajaa) kokoluokkaan. Nämä molemmat yritykset välittivät keikkatöitä. Näissä kahdessa yrityksessä työskenteli lähes 1

700 palkansaajaa. Kun tarkastellaan puolestaan vuoden 2015 tietoja, niin palkansaajatiedot puuttuivat jopa kolmella yrityksellä neljästä.

Kuvio 10. Toiminnan laajuus: palkansaajien lukumäärä luokittain 2015–2017

Palkansaajat: mikro < 10, pieni < 50, keskisuuri < 250, suuri ≥ 250

Lähde: Verohallinto 9/2018

5 Velvoitteidenhoito oli pääasiallisesti kunnossa

Velvoitteidenhoidolla tarkoitetaan yritysten lakisääteisten rekisteröitymis-, ilmoitus-, maksu- ja vakuuttamisvelvoitteiden hoitamista. Velvoitteidenhoito-osiossa tarkastellaan ilmoitus- ja maksupuutteita.

5.1 Verotuksen ilmoituspuutteet

Verotus on toimitettava arvioimalla, jos veroilmoitusta ei ole annettu tai sitä ei voida panna oikaistunakaan verotuksen perusteeksi. Verotus on toimitettava arvioimalla myös silloin, kun verovelvollisen ilmoittama tulo muiden samalla alalla ja vastaavasti saman laatuissa olosuhteissa toimivien verovelvollisten tuloon verrattuna on ilmeisesti liian vähäinen ja on syytä epäillä, että verovelvollinen salaa tulojaan. Yleisin syy arvioverotukseen on ilmoituslaiminlyönti. Arvioverotukseen liittyy kohonnut harmaan talouden riski.

Taulukko 2. Verotuksen ilmoitusvelvollisuus, arvioverotus: tulovero, arvonnisävero ja työnantajakamaksut 2015–2017

Arvioverotus kaikki verolajit	Lkm	Lkm osuus
On arvioverotus (alv/työnantaja/tulovero)		
Ei arvioverotusta	26	100,0 %
Yhteensä	26	100 %

Lähde: Verohallinto 3/2018

Yhteenkään alustataloustoimijayritykseen ei ole tehty arvioverotusta vuosina 2015–2017. Veroilmoitukset on annettu todennäköisesti ajoissa tai niillä ilmoitettua tuloa ei ole ollut syytä epäillä liian pieneksi.

5.2 Verotuksen maksupuutteet

Verovelalla tarkoitetaan eräpäivän jälkeen maksamatta olevaa veroa. Verovelka liittyy harmaaseen talouteen silloin, kun verovelvollisen tarkoituksena on ollut verojen välttäminen muun syyn kuin maksukyvyttömyyden takia. Verovelan tilastollisessa tarkastelussa ei voida erotella sitä, onko verovelka syntynyt maksukyvyttömyyden vai esimerkiksi rikollisen toiminnan johdosta. Kokonaisuutena verovelan määrän kehitys kuitenkin kuvastaa harmaan talouden riskiä, mistä syystä sen seuraaminen on harmaan talouden torjunnan kannalta merkityksellistä.

Taulukko 3. Verotuksen maksupuutteet: verovelka

Verovelkaa	Lkm	Lkm osuus
Ei	25	96,2 %
On	1	3,8 %
Yhteensä	26	100 %

Lähde: Verohallinto 9/2018

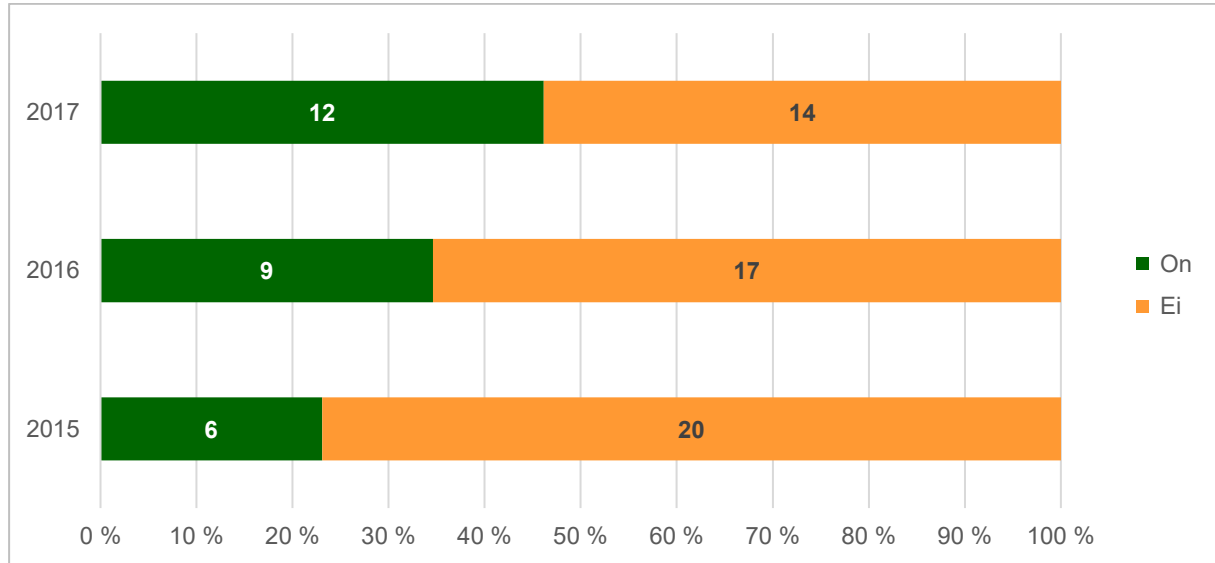
Verovelkaa oli ainoastaan yhdellä toimijalla 26 yrityksen joukossa. Ainoalla verovelkaisella yrityksellä avoimena olevan verovelan määrä jäi 93 euroon.

5.3 Työttömyysvakuuttaminen

Työnantajan ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksuvelvollisuus perustuu lakiin työttömyysetuuksien rahoituksesta (555/1998). Lain mukaan työttömyysvakuutusmaksua on velvollisuus maksaa työntekijän Suomessa tekemästä työstä. Vakuutusmaksuvelvollisuutta koskevista rajoituksista säädetään lain 12a §:ssä.

Työttömyysvakuutusmaksut muodostuvat kahdesta osasta – työnantajan ja palkansaajan vakuutusmaksuista, jotka työnantaja suorittaa Työttömyysvakuutusrahastolle. Työttömyysvakuutusmaksuprosenteista säädetään vuosittain lailla, ja maksuilla rahoitetaan pääasiassa ansiosidonnaista työttömyysturvaa.

Vuodesta 2016 alkaen työttömyysvakuutusmaksuvelvollisuus on määräytynyt palkkasumman mukaan. Työnantajalla on velvollisuus maksaa työttömyysvakuutusmaksu, jos hän maksaa kalenterivuoden aikana työntekijöilleen palkkaa yhteensä yli 1 200 euroa.

Kuvio 11. Työttömyysvakuutusmaksut 2015–2017

Lähde: Verohallinto 9/2018

Työttömyysvakuutusmaksuja maksoi vain lähes puolet yrityksistä vuonna 2017. Määrä on kuitenkin kaksinkertaistunut vuodesta 2015. Kehitys on ollut samansuuntaista kuin aikaisemmin tarkastellun palkansaajien lukumäärän.

Työttömyysvakuutusmaksuista ei ollut kertynyt luottotappioita vuonna 2017 eikä minään muunakaan tarkasteluvuotena 2015–2016.

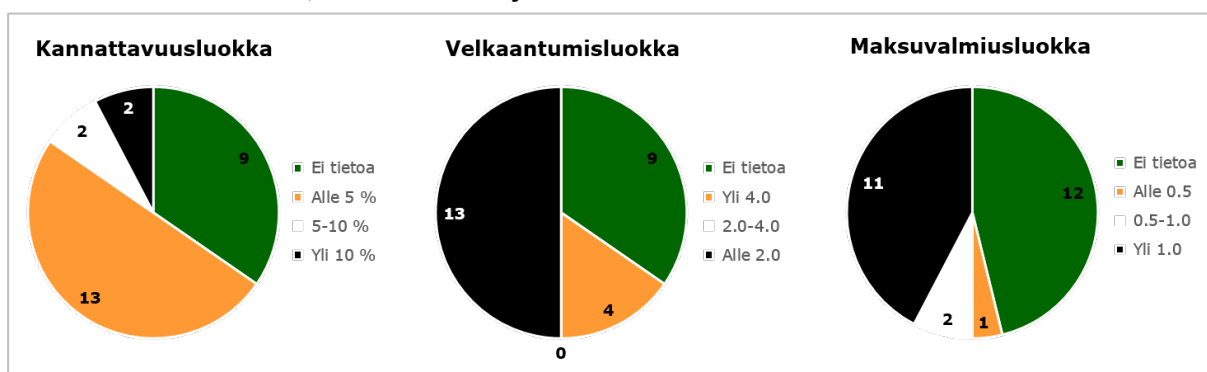
6 Puolella alustatalousyrityksiä oli heikko tai jopa negatiivinen kannattavuus

Talous-osiossa tarkastellaan tilinpäätöksen avainlukuja, tuloksen tappiollisuutta, negatiivista omaa pääomaa ja talouden häiriötietoja. Yrityksen heikko taloudellinen tilanne voi johtaa velvoitteidenhoidon laiminlyönteihin.

6.1 Tilinpäätöksen avainlukuja

Tilinpäätöksen avainlukuista tarkastellaan yksinkertaistettuja kannattavuuden, velkaantumisasteen ja maksuvalmiuden tunnuslukuja. Yritystoiminnan kannattavuutta mitataan voiton määrällä. Velkaantumisaste kuvaa yrityksen velkaantuneisuutta. Maksuvalmius tarkoittaa yrityksen rahan riittämistä sen maksuvelvoitteiden maksamiseen joka hetki.

Kuvio 12. Kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius vuonna 2017

Lähde: Verohallinto 9/2018

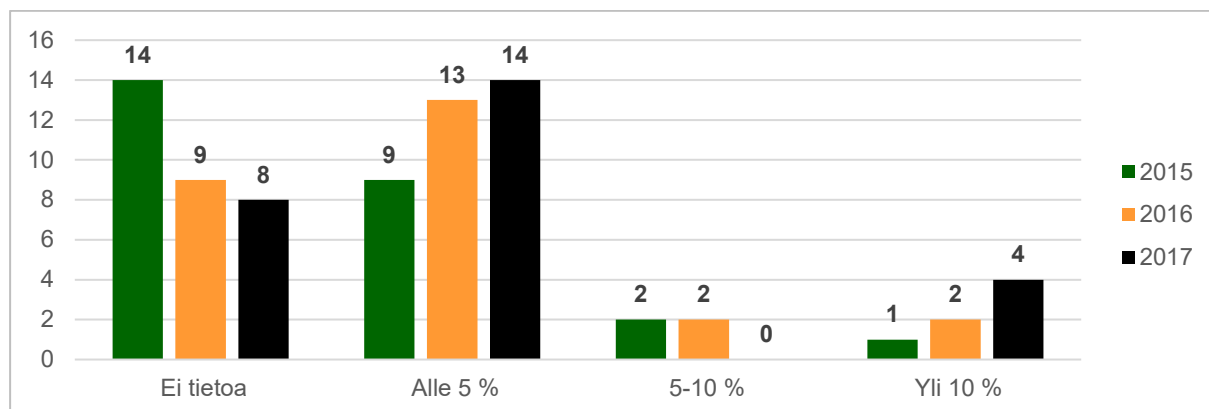
Jakamistalousalustayrityksillä **kannattavuus** oli puolella heikkoa tai jopa tappiollista. Heikko kannattavuus tarkoittaa alle viiden prosentin liikevoittoprosenttia.

Velkaantumisasteen perusteella jakamistalousalustayrityksistä vakavaraisuudeltaan heikossa tai huonossa taloudellisessa tilassa oli 10 prosenttia alustatalousyrityksistä.

Kolmasosalta yrityksiltä **maksuvalmiutta** ei ollut arviotavissa ollenkaan tilinpäätöstietojen puuttumisen vuoksi. Lähes kaikilla muilla yrityksillä maksuvalmius oli hyvä tai tyydyttävä.

6.1.1 Kannattavuuden (liikevoittoprosentti) kehitys

Kohdejoukosta puolella oli heikko tai negatiivinen kannattavuus alle viiden prosentin liikevoittoprosentilla mitattuna vuonna 2017. Kolmanneksella toimijoista ei ollut mahdollista laskea liikevoittoprosenttia tietojen puuttumisen vuoksi samana vuonna. Yhä harvemmillä yrityksellä jää tiedot puuttumaan kannattavuuden laskemiseksi, sillä vuonna 2015 tiedot puuttuivat puolelta näistä. Hyvin kannattavia yrityksiä (liikevoitto oli yli 10 %) oli vain neljä vuonna 2017.

Kuvio 13. Kannattavuusluokat 2015–2017

Kannattavuus = tilikauden tulos/liikevaihto, viimeisin saatavissa oleva kokonainen verovuosi

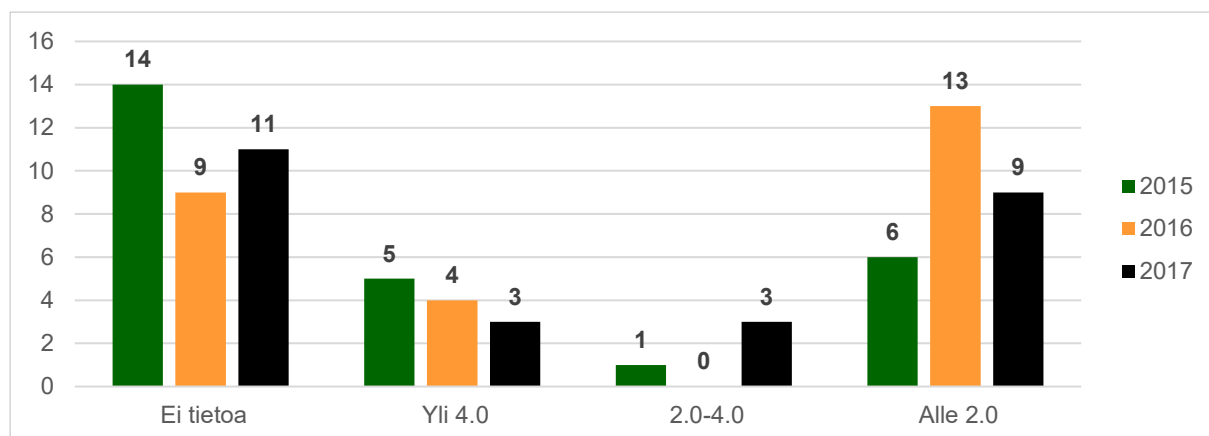
Lähde: Verohallinto 9/2018

6.1.2 Vakavaraisuuden (velkaantumisaste) kehitys

Velkaantumisasteella mitattuna jakamistalouslyrityksistä kolmannes oli vakavaraisuudeltaan hyvässä tilassa (velkaantumisaste alle 2.0). Sen sijaan vakavaraisuudeltaan heikossa tai huonossa taloudellisessa tilassa oli 10 %:a alustatalousyrityksistä ja 40 %:lta tieto puuttui kokonaan.

Alla olevasta kuviosta havaitaan, että

- Yhä harvemmillä yrityksellä jäävät tiedot puuttumaan vakavaraisuuden laskemiseksi.
- Entistä harvemman yrityksen vakavaraisuus jää heikolle tasolle.
- Erityisesti vakavaraisuudeltaan hyvässä tilassa olevien yritysten määrä on kasvanut. Samoin tyydyttävästi kannattavien yritysten osuus kokonaisuudesta.

Kuvio 14. Velkaantumisasteluokat 2015–2017

Velkaantumisaste = velat/oma pääoma, viimeisin saatavissa oleva kokonainen verovuosi

Ohjeavrot: hyvä 0.0–2.0, tyydyttävä 2.1–4.0, heikko yli 4

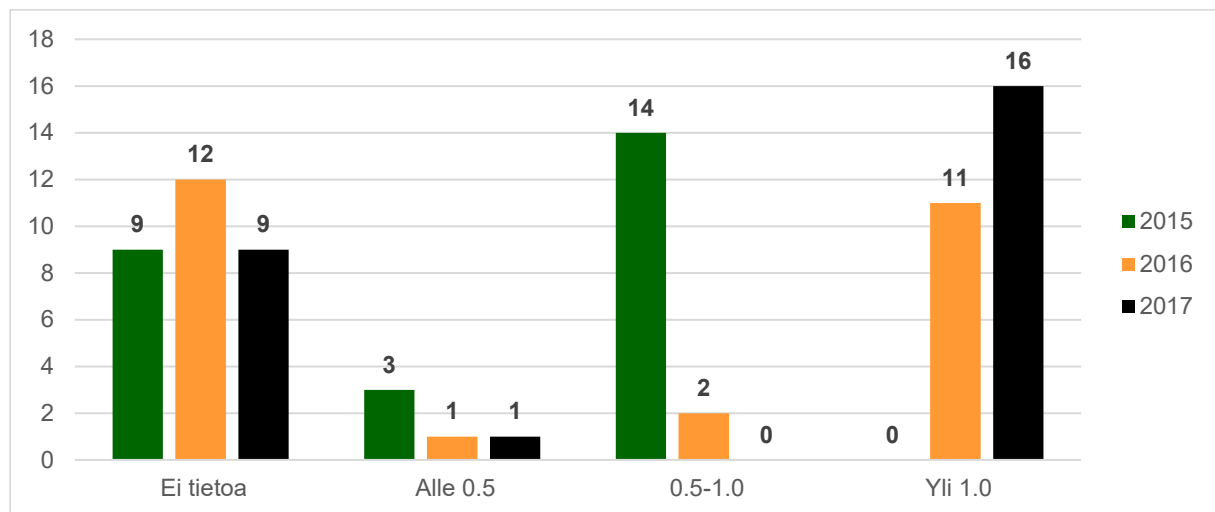
Lähde: Verohallinto 9/2018

6.1.3 Maksuvalmiuden (quick ratio) kehitys

Maksuvalmiutta mitattiin quick ratio -tunnusluvulla (= rahoitusomaisuus/lyhytaikaiset velat). Toisin kuin current ratioissa, tunnusluvun osoittajassa ei ole mukana vaihto-omaisuutta. Kohdejoukon maksuvalmius oli yli 60 %:lla yrityksiä hyvä vuonna 2017. Muilta yrityksiltä yhtä lukuun ottamatta kyseistä tunnuslukua ei ollut laskettavissa ollenkaan tilinpäätöstietojen puuttumisen vuoksi.

Suurin muutos vuosina 2015–2017 on tapahtunut maksuvalmiudessa siinä, että puolet kohdejoukon yrityksistä on siirtynyt tyydyttävästä maksuvalmiudesta hyvälle tasolle

Kuvio 15. Maksuvalmiusluokat 2015–2017

Maksuvalmius = rahoitusomaisuus/lyhytaikaiset velat, viimeisin saatavissa oleva kokonainen verovuosi. Ohjearvot: hyvä yli 1, tyydyttävä 0.5–1.0, heikko alle 0.5.

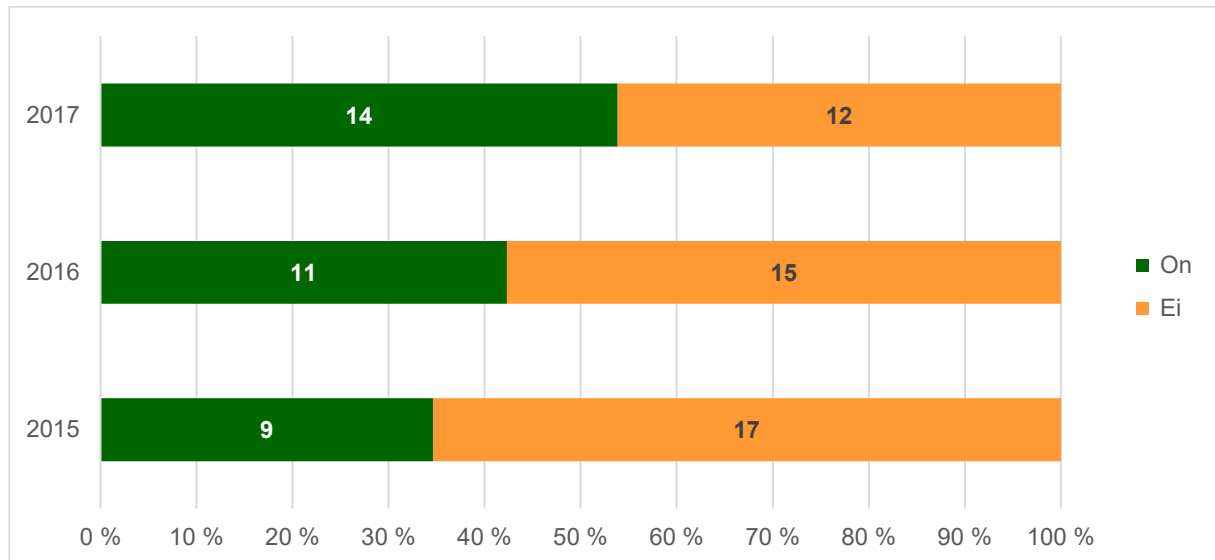
Lähde: Verohallinto 9/2018

6.2 Tulos ja pääoma

Osiassa tarkastellaan tilikauden tuloksen tappiollisuutta ja negatiivista omaa pääomaa.

Toiminnan taloudellinen tulos ja sen kehitys kuvaavat tulorahoituksen riittävyyttä velvoitteidenhoitoon. Tilikauden voitto varmistaa toiminnan jatkuvuutta, kun taas tilikauden tappiollisuus vähentää organisaation omaa pääomaa ja vähentää yrityksen rahoitusmahdollisuuksia.

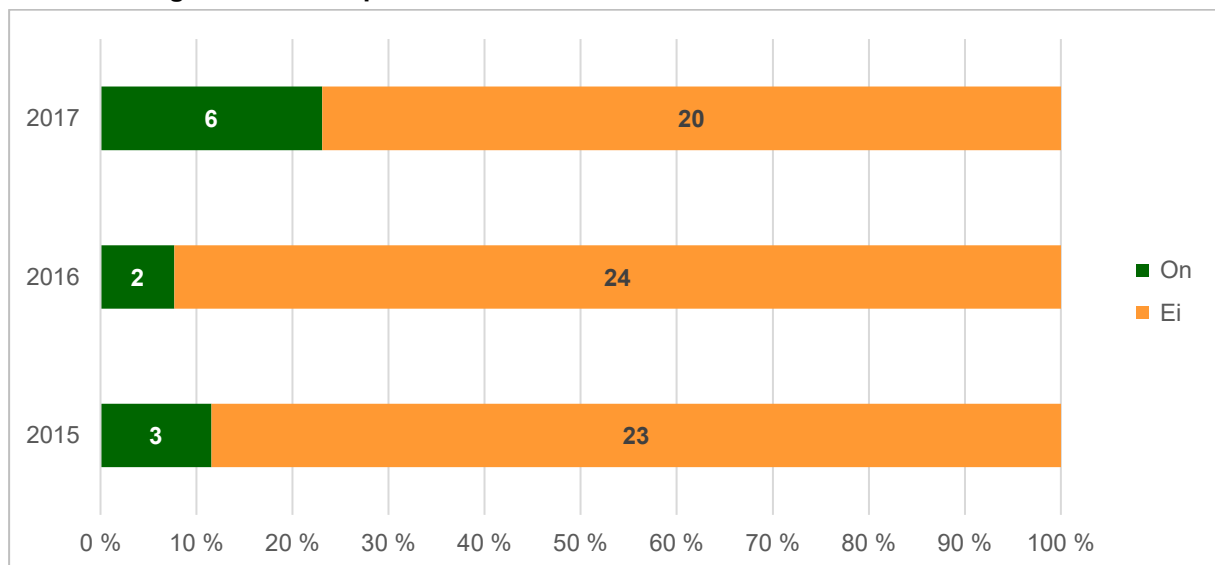
Kuvio 16. Tappiollinen tilikausi 2015–2017

Lähde: Verohallinto 9/2018

Jakamistalouselustojen takana olevista yrityksistä oli hieman yli puolet tappiollisia viimeiseltä tilikaudeltaan. Edellisenä vuonna 2016 tällaisia yrityksiä oli 40 % ja sitä edellisenä vuonna 2015 määrä oli kolmannes kaikista kohdejoukon yrityksistä.

Kuvio 17. Negatiivinen oma pääoma 2015–2017

Lähde: Verohallinto 9/2018

Jakamistalousalustayrityksistä kuudella oli oma pääoma menetettynä vuoden 2017 tilinpäätöstietojen perusteella. Edellisenä vuonna tällaisten yritysten lukumäärä oli kaksi kappaletta.

6.3 Talouden häiriötietoja

Konkurssi- ja yrityssaneeraustiedot kertovat, että yrityksellä on tai on ollut vireillä maksukyvyttömyysmenettely. Yrityksen maksukyvyttömyyttä koskevat tiedot kertovat yrityksen taloudellisesta luotettavuudesta. Tiedot eivät suoraan indikoi harmaasta taloudesta, mutta taustalta voi joissain tilanteissa löytyä myös harmaata taloutta ja talousrikollisuutta.

Yhdellekään tarkastelluista yrityksistä yhdellekään ei ollut takanaan saneeraus- tai konkurssivaiheita.

6.4 Ulosottoasiat

Ulosotto on laiminlyötyjen velvoitteiden täytäntöönpanoa, lainkäyttöä ja puolueetonta viranomaistoimintaa. Tavallisimmin kysymys on rahasaatavien perinnästä.

Ulosottotietojen avulla on mahdollista saada laajempi ja tarkempi kokonaiskuva yritysten velkaantumisesta ja taloudellisesta tilanteesta. Merkittävät ulosottovelat kertovat aina vakavista taloudellisista vaikeuksista, josta usein seuraa yrityksen tai yrittäjän toiminnan kriisiytyminen. Ulosottovelka lisää etenkin yritysten harmaan talouden riskiä.

Yhdellekään jakamistalousalustayrityksellä ei ollut avoimia ulosottoasioita. Asiaa voi pitää positiivisena yllätyksenä, sillä puolella yrityksiä oli viime tilikausi tappiollinen ja kuudella yrityksillä oli negatiivinen oma pääoma vuoden 2017 tilinpäätöstietojen perusteella.

7 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän selvityksen tarkoituksena on antaa yleiskuva suomalaisista jakamistalousalustojen ylläpitäjistä sekä niiden veloitteidenhoidosta. Jakamistalous määritellään tässä selvityksessä sähköisiä alustoja hyödyntävä toimintamalliksi, jossa luodaan kaikille avoimia vaihdantapaikkoja yksityishenkilöiden omaisuuden, tavaroiden tai palvelujen väliaikaiselle käytölle.

Suomessa toimii tällä hetkellä lähemmäs kolmekymmentä kotimaista jakamistalousalustaa. Selvityksessä käytetty rajaus sulkee pois Airbnb:n ja Uberin kaltaiset Suomessa toimivat kansainväliset jakamis- ja alustatalouden jätit. Tarkastelun ulkopuolelle jää myös vertaisverkkoakauppa, koska siinä tavaran omistus siirtyy pysyvästi¹¹.

Koska jakamistalouden kasvu on lähivuosina nopeaa, ilmiöön liittyviin haasteisiin ja uhkatekijöihin kannattaa suhtautua vakavasti. Jakamistalouden kehittymistä tulisi pystyä ohjaamaan siten, että kaikki osapuolet hoitavat velvollisuutensa. Jakamistalous ei saa muodostua epäviralliseksi ja harmaalla alueella olevaksi toiminnaksi.

7.1 Yhteen ilmiöön on monta näkökulmaa

Jakamistalouden määritelmä ei toistaiseksi ole vakiintunut, vaan samasta tai samantyyppisistä ilmiöistä puhutaan monilla eri termeillä.

Jakamistalouden yhteydessä käytetään usein termejä yhteistyö-, vuorovaikutus-, välitys-, käyttöoikeus- tai vertaistalous. Termit eivät ole tarkkarajaisia ja toisiaan poissulkevia, vaan ennemminkin osittain päällekkäisiä. Näissä jokaisessa korostuu jokin tietty jakamistalouden näkökulma.

Kaikki jakamistalous ei perustu jakamistalousalustoihin.

Selvityksestä on jätetty pois sosiaalisen median alustojen kuten Facebookin sisällä toimivat ryhmät. Tämä ei luonnollisestikaan anna oikeaa kuvaa kotimaisesta jakamistaloudesta ja esimerkiksi kimpapakyytien tarjoamisesta.

Yksi lähestymistapa ei sovellu kaikkeen jakamistalouteen.

Jakamistalous voi pitää sisällään hyvin erilaista toimintaa: majoitusta, henkilökuljetusta, autonvuokrausta, työsuorituksia ja konsulttipalveluita. Tietty osa jakamistaloudesta voidaan nähdä puhtaana liiketoimintana, kun taas osa jakamistaloudesta perustuu lähtökohtaisesti esimerkiksi vaihdantaan tai kustannustenjakoon ilman merkittävää taloudellisen hyödyn tavoittelua.

¹¹ Vertaisverkkoakauppa on kuluttajien välistä verkossa tapahtuvaa käytettyjen tavaroiden ostamista ja myymistä.

7.2 Jakamistalousalustojen taloudellinen vaikuttavuus on varsin pieni

Suomalaisten jakamistalousalustojen taloudellinen merkitys on toistaiseksi suhteellisen pieni.

Suurin osa jakamistalousyrityksistä on kaikkien toiminnan laajuuden mittarien perusteella mikroyrityksiä. Kaikkien suomalaisten jakamistalousyritysten takana olevien yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli 18 miljoonaa euroa ja taseen yhteissumma 21 miljoonaa euroa vuonna 2017. Palkansaajia työskenteli näissä yrityksissä 136 kappaletta mikäli tarkastelun ulkopuolelle jätetään kaksi keikkatyöalustaa.

Suomalaiset jakamistalousyritykset näyttäisivät hoitaneen julkisoikeudelliset velvoitteensa varsin hyvin.

Vain yhdellä yrityksellä oli alle 5 000 euroa verovelkaa. Yhtäkään jakamistalousalustayritystä ei oltu arvioverotettu. Työttömyysvakuutusmaksuissa ei esiintynyt luottotappioita.

Kotimaisten jakamistaloudenalustojen toiminta on nykyisessä laajuudessaan heikosti kannattavaa.

Jakamistalousalustojen takana olevista yrityksistä oli yli puolet tappiollisia viimeiseltä tilikaudeltaan ja kuudella niistä oli oma pääoma menetettynä. Yhdelläkään yritykselle ei ollut kuitenkaan kirjattu saneeraus- eikä konkurssivaiheita.

7.3 Lainsäädäntöä tulisi kehittää

Veroviranomaisen tietojensaanti jakamistalousalustoilta tulisi varmistaa.

Nykyiset säännökset verotustietoja koskevasta sivullisen tiedonantovelvollisuudesta ovat Verotusmenettelylain 15 §:ssä. Sen mukaan jokaisen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot maksamistaan tai välittämistään rahanarvoisista suorituksista, niiden oikaisuista, saajista ja suoritusten perusteista.

Jakamistalousalustat voivat saada kertaluonteisen liittymismaksun tai pienen rahallisen korvauksen jokaisesta toteutuneesta toimeksiannosta. Vertaistaloudessa yksityishenkilöiden maksut toisille tapahtuvat käteisellä tai pankkitilille. Vertaispalvelujen maksu voi tapahtua myös aikavaluutalla tai tarjoamalla palveluja pelkkää kulujen korvaamista vastaan. Useimmissa tapauksissa alustan kautta ei suoriteta maksuja eikä niistä myöskään jää kirjausta.

Alustan ylläpitäjällä saattaa olla vain tieto välitetystä transaktiosta, palvelusta tai työsuorituksesta ilman varsinainen rahasuorituksen kulkemista kyseisen alustan ylläpitäjän kautta. Tämän takia sivullisen tiedonantovelvollisuutta koskevaan Verotusmenettelylain 15 §:ään kohdistuu muutostarpeita. Säädosmuutoksella varmistettaisiin Verohallinnolle automatisoidusti tietovirrat verotusta varten digitalouden kysymyksissä myös muista kuin rahasuorituksia sisältävistä tiedoista. Tiedot olisivat hyödynnettävissä automatisoidussa verotuksessa (esitetyt veroilmoitus) sekä verovalvonnassa muutoinkin.

8 Lähteet

- AIG. (2016). *Risks for Homeowners in the Sharing Economy*. Noudettu osoitteesta <https://www.aig.com/knowledge-and-insights/k-and-i-article-home-sharing-benefits-and-costs>
- Business Finland. (2017). *Digitaalisen alustatalouden tiekartasto*. Noudettu osoitteesta https://www.businessfinland.fi/globalassets/julkaisut/alustatalouden_tiekartasto_web_x.pdf
- Euroopan komissio. (2016). *Yhteistyötaloutta koskeva eurooppalainen toimintasuunnitelma*.
- Euroopan komissio. (2019). *Collaborative economy*. Noudettu osoitteesta http://ec.europa.eu/growth/single-market/services/collaborative-economy_en
- Harmaala, M. (2017). *Jakamistalous*. Helsinki: Alma Talent.
- Helsingin Sanomat. (10. 8 2018). Airbnb-talous kasvaa vauhdilla, ja verottaja huolestui – valtiolla on kolme tapaa valmistautua muutokseen. *Helsingin Sanomat*. Noudettu osoitteesta <https://www.hs.fi/talous/art-2000005786012.html>
- Jakamistalous.fi*. (2019). Noudettu osoitteesta <https://jakamistalous.fi/>
- Niiniluoto, M. (22<https://www.maestro.fi/julkaisu/vertaisverkkokauppa-haastaa-perinteisen-kaupan/>. 6 2016). *Maestro*. Noudettu osoitteesta Vertaisverkkokauppa haastaa perinteisen kaupan.
- Owyjang, J. (2019). *Sharing is the New Buying, Winning in the Collaborative Economy*. Noudettu osoitteesta <http://www.web-strategist.com/blog/2014/03/03/report-sharing-is-the-new-buying-winning-in-the-collaborative-economy/>
- Tilastokeskus. (28. 6 2018a). *Jakamistalous: internetin majoitus ja kyytipalveluiden käyttö ja tavara kauppa*.
- Tilastokeskus. (17. 4 2018b). *Työvoimatutkimus 2017*. Noudettu osoitteesta http://www.stat.fi/til/tyti/2017/14/tyti_2017_14_2018-04-17_tie_001_fi.html
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (10. 2 2017). *Jakamistalous Suomessa 2016 – Nykytila ja kasvunäkymät*. Noudettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-196-8>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2018). *Selvitys harmaan talouden torjunnan edellyttämistä toimenpiteistä jakamistalouden yhteydessä (luonnos 17.4.2018)*.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2019). *Jakamistalousinfo.fi*. Noudettu osoitteesta <https://jakamistalousinfo.fi>
- Verohallinto. (15. 10 2018). Selvitys verotukseen liittyvien väärinkäytösten paljastamisen ja.
- Verohallinto. (2019). *vero.fi*. Noudettu osoitteesta https://www.vero.fi/henkilöasiakkaat/asuminen/asunnon_myynti/kotiirtaimiston_myynti/

9 Lista kuvioista ja taulukoista

Kuviot

Kuvio 1. Oikeudellinen muoto.....	9
Kuvio 2. Toimiala.....	10
Kuvio 3. Aluejakauma.....	10
Kuvio 4a ja 4b. Toimivuus rekisteritietojen perusteella ja elinkaarivaihe	11
Kuvio 5. Rekisteröinti: kaupparekisteri, ennakkoperintärekisteri, työnantajarekisteri, ALV-rekisteröinnit.....	12
Kuvio 6. Toiminta-aika.....	13
Kuvio 7. Toiminnan laajuus: liikevaihtoluokat 2015–2017	14
Kuvio 8. Toiminnan laajuus: taseluokat 2015–2017	15
Kuvio 9. Toiminnan laajuus: maksetut palkat luokittain 2015–2017	15
Kuvio 10. Toiminnan laajuus: palkansaajien lukumäärä luokittain 2015–2017	16
Kuvio 11. Työttömyysvakuutusmaksut 2015–2017	18
Kuvio 12. Kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius vuonna 2017.....	19
Kuvio 13. Kannattavuusluokat 2015–2017	20
Kuvio 14. Velkaantumistaseluokat 2015–2017	20
Kuvio 15. Maksuvalmiusluokat 2015–2017.....	21
Kuvio 16. Tappiollinen tilikausi 2015–2017.....	22
Kuvio 17. Negatiivinen oma pääoma 2015–2017.....	22

Taulukot

Taulukko 1. Jakamistalouden liiketoimintamallit.....	2
Taulukko 2. Verotuksen ilmoitusvelvollisuus, arvioverotus: tulovero, arvonlisävero ja työnantajamaksut 2015–2017.....	16
Taulukko 3. Verotuksen maksupuutteet: verovelka.....	17

Kuvat

Kuva 1. Jakamistalouden kohteena olevat resurssit (tavarat, palvelut ja omaisuus)	1
---	---

10 Liitteet

Liite 1. Termit ja käsitteet

Lähde: Harmaala, M. (2017). Jakamistalous. Helsinki: Alma Talent.

Alustatalous

Digitaalisen alustan kautta tapahtuvaa kaupankäyntiä tai jakamista. Alustat liittävät yhteen kysynnän ja tarjonnan.

Jakamistalous

Pääosin tietoverkon palvelu- ja yhteisöalustojen välityksellä tapahtuvaa vuorovaikutusta, jossa muodostuu taloudellista arvoa, ydinajatuksena vakaakäytössä olevien resurssien tehokkaampi hyödyntäminen, siirtyminen omistajuudesta käyttöoikeuksiin sekä vertaistoiminta ja –tuotanto.

Kansalaistalous

Viittaa kansalaisten voimaantumiseen ja valtaistumiseen yhteiskunnan ongelmien ratkojina etenkin paikallisissa kysymyksissä.

Kiertotalous

Taloudellisen toiminnan ala, jossa pyritään resurssitehokkuuteen pidentämällä materiaalien ja niiden arvon kiertoa taloudessa.

Käyttöoikeustalous

Talous, jossa jaetaan digitaalisten alustojen avulla määräaikaista oikeuksia tavaroiden ja palveluiden käyttöön. Siirrytään omistamisesta käyttöoikeuksien hankkimiseen, esimerkkinä kaupunkipyörät.

Osallisuustalous

Internetissä tapahtuva toiminta, joka liittyy hyödykkeiden ja palvelujen innovointiin, tuottamiseen, kehittämiseen, jakamiseen ja kuluttamiseen verkon tarjoamilla markkinoilla.

Keikkatalous

Henkilö saa koko elantonsa keikkatyöstä palkkatyön sijaan tai keikkatyö luo mahdollisuuden lisäansioihin. Yrityksille keikkatyö tuo joustavuutta.

Solidaarisuustalous

Eettisesti ja yhteiskunnallisesti suuntautunut käsite, jolla tarkoitetaan pyrkimystä tuottaa yhteisön jäsenille arvoa yhteisresurssien pohjalta.

Vertaistalous

Keskenään tasavertaisten yksilöiden (tai muiden toimijoiden) käymä vaihto ilman välikättä.

Yhteistoimintatalous

Yhteisöllinen kulutus, jossa kaikkien ei tarvitse omistaa itse hyödykkeitä. Tätä voidaan kutsua myös vuorovaikutustaloudeksi sen yhteisöllisyyden vuoksi.